

Tomáš Konečný: Migrace v těžkých časech krize

Přistěhovalci se vezou s hospodářským cyklem. Když na začátku letošního roku představoval tehdejší ministr vnitra Ivan Langer program dobrovolného návratu imigrantů zpět do země původu, připojil se k řadě dalších zemí, jež prosazovaly podobně zaměřená opatření s cílem ochrany domácího pracovního trhu a prevence dalšího růstu sociálních výdajů. Vše se odehrávalo v kontextu prohlubující se hospodářské krize a nevalných vyhlídek většiny hostitelských ekonomik.

Pozice přistěhovalců nebyla často jednoduchá ani před vypuknutím hospodářské krize, ta však jejich situaci dále zhoršila. Vlna propouštění zasáhla zejména stavebnictví, lehký průmysl a služby, tedy sektory s výrazným zastoupením imigrantů nabízejících "flexibilní" práci za málo peněz. Návrat do země původu přitom často nebyl reálnou volbou vzhledem k investicím, které mnoho přistěhovalců vynaložilo na pouhou možnost práce v zahraničí a jež mnoho z nich splácí řadu let.

Nová situace se brzy projevila v oficiálních statistikách. V prvním kvartále 2009 zaznamenalo krizí tvrdě zasažené Španělsko 27,1 procenta imigrantů bez práce - ve srovnání s 15,2 procenta u domácí populace. Podle Mezinárodní organizace pro migraci byl dvojnásobný nárůst nezaměstnanosti přistěhovalců pozorován i v USA či Irsku.

Jako reakci na nepříznivý vývoj proto některé vlády zavedly protiopatření, jejichž společnou motivací bylo zvýšení šancí nezaměstnaných z řad domácí populace při hledání místa. Tyto kroky našly politickou podporu zejména v zemích, kde je přistěhovalectví citlivým politickým tématem. Itálie čelící nárůstu ilegální migrace zejména ze severní Afriky rozhodla, že v roce 2009 nepřijme žádné pracovníky vyjma sezonních zaměstnanců. Jen o rok dříve přitom vydala 70 tisíc dlouhodobých pracovních povolení. Jižní Korea omezila počet vydaných pracovních povolení na 17 tisíc oproti loňským 72 tisícům, španělský pracovní program letos umožnil práci pouze 901 uchazečům ve srovnání s více než 15 tisíci v roce 2008. Velká Británie zpřísnila svůj bodový systém a Spojené státy omezily nelegální migraci posílením dohledu na hranicích s Mexikem.

Krize má citelné důsledky i za hranicemi zemí, ve kterých imigranti pracují. Po letech rychlého růstu činil v roce 2009 objem peněz posílaných imigranty příbuzným v domovské zemi asi 300 miliard dolarů, což odpovídá přibližně trojnásobku oficiální rozvojové pomoci vyspělého světa. Tyto peníze jsou pro řadu zemí (včetně Číny a Indie) podstatným zdrojem příjmů a výrazně ovlivňují jak životní podmínky chudých domácností ve venkovských oblastech, tak i celkové investice a vládní příjmy. V menších ekonomikách s výraznou diasporou, jakými jsou například Tádžikistán či Moldavsko, představují dokonce více než čtvrtinu HDP. V některých případech tak jde o zachování politické smíru.

Řada vlád v hostitelských zemích sice omezila přístup nových a usilovala o odchod současných imigrantů, dopady těchto politik však jsou přinejmenším sporné. Čerstvá zkušenost nám naopak připomněla, jak pevné jsou vazby přistěhovalců na hostitelskou zemi, bez ohledu na často zoufalé životní podmínky a všudypřítomnou nejistotu. Nynější krize tak spíše než na zásadní změny ve světové migraci ukazuje na preference jednotlivých zemí (včetně Česka) při řešení klíčových sociálních otázek do budoucna.